

Verksamhetsberättelse för år 2025

Inledning

Styrelsen för Förbundet Svensk Fäbodkultur och utmarksbruk (FSF) vill avge följande verksamhetsberättelse för året 2025.

Omvärlden har fortsatt präglats av geopolitisk oro samt en osäker utveckling i det globala politiska läget. I Europa görs fortsatta förstärkningar av ländernas försvarsförmåga. Samtidigt har inflationen minskat och räntorna sänkts, även om den ekonomiska osäkerheten kvarstår.

Omvärldsfaktorer påverkar även fäbodrörelsen på flera sätt. Resiliens är ett begrepp som fått allt större utrymme i den svenska debatten. Behovet av att öka självförsörjningsgraden gällande energi, livsmedel och insatsvaror lyfts både i politiska sammanhang och av myndigheter. Fäbodkulturen, med sin småskaliga livsmedelsproduktion och sina kunskaper inom mathantverk som inte är beroende av externa insatsvaror, kan i detta sammanhang fylla en viktig funktion i samhällets behov av resiliens.

Den största förändringen för FSF under året har varit den nya situation som uppstått efter att den svenska och norska fäbodkulturen i december 2024 skrevs in på UNESCO:s representativa lista över mänsklighetens immateriella kulturarv.

Verksamhetsåret 2025 har därmed präglats av en övergång från ett ideellt drivet arbete till en situation där förbundet i praktiken förväntas ta en mer samlande och utvecklande roll på nationell nivå.

UNESCO-utmärkelsen har tydligt höjt förväntningarna på förbundet, samtidigt som motsvarande resurser ännu inte tillförts. Detta har under året skapat en viss obalans mellan uppdrag och kapacitet, och synliggjort behovet av stärkt struktur, prioritering och långsiktig finansiering.

Arbetet har därför i stor utsträckning handlat om att hantera denna nya situation, utveckla organisationen och initiera projekt och samarbeten som kan bära arbetet framåt. Samtidigt vill styrelsen lyfta det fleråriga arbete som lett fram till UNESCO-erkännandet, och rikta ett varmt tack till alla som bidragit. Det nära samarbetet med Norsk Seterkultur har varit en viktig framgångsfaktor och fortsätter att vara betydelsefullt i det fortsatta arbetet.

En viktig samlande punkt under året var Fäbodriksdagen 2025, som genomfördes den 27–28

september på Jamtli i Östersund, med Jämtland Härjedalen Fäbodkultur och utmarksbruk som arrangör.

Årets fäbodriksdag hade ett tydligt framåtsyftande fokus och tog sin utgångspunkt i frågan om hur fäbodbruket och fäbodkulturen kan bevaras, utvecklas och säkerställas som ett levande kulturarv. Programmet byggdes upp kring tre centrala perspektiv: UNESCO-listningen, traditionell kunskap och biologisk mångfald samt fjällkon som resurs och kulturbärare.

Under dagarna medverkade representanter från myndigheter, forskning, civilsamhälle och näring. Genom föredrag, samtal och reflektioner behandlades såväl nuläge som framtida behov och utvecklingsmöjligheter.

De avslutande fäbodriksdagsförhandlingarna behandlade ett antal centrala frågor för det fortsatta arbetet, däribland organiseringen av fäbodriksdagen som återkommande aktivitet, behovet av stärkt näringspolitisk bevakning, arbetet utifrån UNESCO-konventionen samt frågor kring betesrätt och utmarksbete. Även fjällkons framtid och behovet av informations- och kunskapsinsatser lyftes.

Fäbodriksdagen fungerade därmed både som en mötesplats för kunskapsutbyte och som en arena för att formulera gemensamma vägval framåt. I en situation där förbundet befinner sig i en utvecklingsfas framstår fäbodriksdagen som en särskilt viktig plattform för samordning och mobilisering.

Styrelsen vill avslutningsvis framhålla det stora engagemang som finns inom förbundet och de regionala föreningarna. Trots ett utmanande år har ett viktigt utvecklingsarbete inletts, som lägger grunden för förbundets fortsatta roll i att bevara och utveckla fäbodkulturen.

Medlemmar

Antalet medlemmar uppgick vid årets utgång till 447 enskilda och övriga medlemmar.

Medlemsantalet har under året visat en stabil utveckling. Medlemsbasen utgör en viktig grund för förbundets verksamhet och speglar det breda engagemanget för fäbodkulturens bevarande och utveckling.

Under året har behovet av att stärka medlemsrekrytering och tydliggöra medlemsnyttan varit en återkommande fråga, i takt med att förbundets roll utvecklas efter UNESCO-erkännandet.

Styrelse

Förbundets årsstämma hölls i Färila den 12 april.

Till styrelse valdes följande personer till ledamöter på två år.

Gunilla Stenberg, nyval.
Anna Hagström, nyval.
Åsa Regnander Dahl, omval.

Kvarstår 1 år är följande:

Mårten Wikner, Jämtland.
Kristin Lissel, Värmland.
Marika Kaspergård, Jämtland.
Perjos Lars Halvarsson jr, Dalarna.
Ingela Kåreskog, Värmland.

Till ordförande valdes:
Hanna Mattsson Wagenius.

Revisorer

Årsmötet valde följande personer:

Stefan Olander, Hälsingland, nyval på två år.

Kvarstår ett år:
Erik Sundin, Dalarna.

Till revisorsersättare valdes:
Björn Brink, ett år.

Valberedning

Årsmötet valde följande personer:

Björn Liedfelt
Kjell Halvarsson
Olle Berglund
Margita Sjöberg

Elin Persson
Peter Helander

Som sammankallande i valberedningen valdes Björn Liedfelt.

Styrelsearbetet

Styrelsen har under året gjort en arbetsfördelning inom sig och fördelat bevakningsansvar för olika områden.

För förbundets medlemstidning har Kristin Lissel varit redaktör.

Under året har arbetet i stor utsträckning bedrivits genom styrelsens gemensamma arbete samt genom enskilda ansvarsområden och projektinsatser. Flera sakområden har hanterats löpande, bland annat frågor kopplade till immateriellt kulturarv, biologisk mångfald, mulbetes rätt, rovdjursfrågor, internationella kontakter samt kommunikation och varumärkesarbete.

Under året genomförde styrelsen ett strategimöte i Dalarna i oktober. Mötet tog sin utgångspunkt i den nya situation som uppstått efter UNESCO-erkännandet, med ökade förväntningar och behov av tydligare struktur.

Fokus låg på att formulera prioriteringar för förbundets fortsatta arbete, utveckla arbetsätt samt tydliggöra ansvar och roller inom organisationen. Även behovet av långsiktig finansiering, stärkt projektkapacitet och en mer samordnad kommunikation lyftes som centrala frågor.

Strategimötet tydliggjorde behovet av en mer strukturerad organisering av arbetet framåt, inklusive hur olika ansvarsområden och eventuella arbetsgrupper kan utvecklas.

Som en del i detta arbete har styrelsen också arbetat med målsättningen att på sikt etablera en kanslifunktion med personal samt utveckla ett resurscentrum med samlad kompetens för att stödja fäbodbrukets utveckling och bevarande.

Styrelsens möten

Styrelsen har haft 10 protokollförda möten under 2025 samt ett konstituerande möte i anslutning till årsstämman.

Huvuddelen av styrelsemötena har genomförts digitalt via Teams. Utöver de protokollförda mötena har löpande avstämningar skett genom informella möten, mejl och telefonkontakter mellan styrelsens ledamöter.

Under året har även ett fysiskt strategimöte genomförts i Dalarna i oktober, med fokus på

förbundets framtida inriktning, prioriteringar och organisation i den nya situation som uppstått efter UNESCO-erkännandet.

Styrelsen har därutöver träffats fysiskt i samband med årsstämman samt vid genomförandet av fäbodriksdagen.

Aktiviteter

Genomförda

- Arbetet efter UNESCO-erkännandet av den svenska och norska fäbodkulturen som immateriellt kulturarv har inletts, med fokus på förvaltning, utveckling och synliggörande av kulturarvet.
- Förbundet har gett ut den mycket uppskattade tidningen med Kristin Lissel som redaktör. Tidningen har också tagit med en artiklar från Norge i varje nummer.
- Ett omfattande arbete med projektutveckling och finansiering har genomförts, med ansökningar till bland annat Riksantikvarieämbetet, Kulturrådet och Naturvårdsverket.
- Fäbodriksdagen genomfördes den 27–28 september på Jamtli i Östersund i samverkan med Jämtland Härjedalen Fäbodkultur och utmarksbruk.
- Fäbodveckan har genomförts i samverkan mellan län och regionala aktörer.
- Ett stort antal sommaraktiviteter och arrangemang har genomförts i fäbodlänen, arrangerade av regionala föreningar och enskilda fäbodbrukare.
- Gemensamma möten och aktiviteter har genomförts tillsammans med Norsk Seterkultur, med fortsatt fokus på nordiskt samarbete efter UNESCO-erkännandet.
- Arbetet med ungdoms- och kunskapsöverföringsinsatser har initierats, bland annat genom framtagande av projektansökningar.
- Förbundet har deltagit i programråd, styrgrupper och delegationer där fäbodbruket är representerat.
- Förbundet har deltagit i dialoger med myndigheter samt lämnat synpunkter i frågor som rör fäbodbrukets villkor.
- Kommunikation har skett genom hemsida, sociala medier och medlemstidningen Fäbodliv.
- Årsstämman hölls i Färila den 12 april.

Arbete pågår

- Utveckla förbundets roll efter UNESCO-erkännandet, inklusive arbete med långsiktigt stärkt finansiering och långsiktig förvaltning och utveckling av kulturarvet.
- Utveckla former för en kanslifunktion med personal samt ett resurscentrum med kompetenser som kan stödja fäbodbrukets utveckling och bevarande.
- Fortsatt utveckling av projekt, inklusive ansökningar inom Arvsfonden, Interreg, Erasmus och andra program.
- Utveckla fäbodar som besöksmål och arenor för kulturarrangemang.
- Stärka medlemsrekrytering och medlemsengagemang.
- Utveckla riktlinjer, synlighet och varumärket "Fäbod".
- Fortsatt arbete med frågor kopplade till mulbetesrätt och utmarksbete.
- Utveckla samarbeten nationellt och internationellt.

Ekonomi

Under 2025 har förbundets ekonomi fortsatt varit ansträngd och i stor utsträckning beroende av projektmedel och externa bidrag.

Den situation som uppstod under 2024, då Naturvårdsverket initialt avslag förbundets ansökan om miljöbidrag med hänvisning till föreningens organisationsform, fick även konsekvenser för arbetet under 2025. Efter att Förvaltningsrätten i Stockholm gav FSF rätt och ärendet återförvisades, kunde bidraget slutligen betalas ut.

Händelsen har tydliggjort behovet av en mer långsiktig och stabil finansiering av förbundets verksamhet, särskilt i ljuset av de ökade förväntningar som följer av UNESCO-erkännandet.

Under året har därför ett omfattande arbete lagts på att utveckla nya finansieringsmöjligheter, bland annat genom projektansökningar och diskussioner om alternativa intäktskällor.

Den ekonomiska hanteringen sköts genom att förbundet köper tjänst av Lena Åkerlind, Trönödal, Söderhamn. Detta stöd är av stor betydelse för förbundets administrativa funktion.

Den ekonomiska årsredovisningen redovisas separat.

Avslutningsord

Styrelsen vill rikta ett varmt tack till alla medlemmar och de regionala föreningarna som genom sitt engagemang bidrar till att hålla fäbodkulturen levande.

Verksamhetsåret har varit både utmanande och utvecklande, där förbundet befunnit sig i en omställning till en ny roll efter UNESCO-erkännandet.

Den svenska och norska fäbodkulturen är idag erkänd som ett immateriellt kulturarv för mänskligheten, men det är genom det dagliga arbetet på fäbodarna och det engagemang som finns i rörelsen som kulturarvet fortsätter att leva och utvecklas.

Styrelsen vill därför särskilt lyfta det arbete som sker runt om i landet – hos fäbodbrukare, föreningar och andra engagerade – och uppmuntra till fortsatt samverkan och utveckling.

Med den grund som nu lagts under året ser styrelsen fram emot att tillsammans med medlemmar och samarbetspartners ta nästa steg i arbetet med att bevara, utveckla och stärka fäbodkulturen som ett levande kulturarv.

2026-03-19

Mårten Wikner

Åsa Regnander-Dahl

Marika Kaspergård

Ingela Kåreskog

Kristin Lissel

Perjos Lars Halvarsson

Gunilla Stenberg

Anna Hagström

Hanna Mattsson Wagenius